

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Люлька Г.А.

аспірант,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК СКЛАДОВА ТОЛЕРАНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Толерантність як педагогічна категорія характеризує якості педагога як особистості і як фахівця, оскільки інтолерантний вчитель не зможе створити умови для формування толерантності у своїх вихованців. С.О. Казакова розуміє під педагогічною толерантністю здатність і готовність до співпраці з учасниками освітнього процесу на основі розуміння, визнання і прийняття їх індивідуальних соціально-психологічних особливостей [2, с. 5].

Успішність реалізації названих характеристик проявляється в безпосередньому спілкуванні педагога і школярів, тобто в самому педагогічному процесі. Формуванню педагогічної толерантності сприяє педагогіка співробітництва, в межах якої виховання розглядається не як вплив на дитину, а як діалог педагога і учня. Її ціннісна орієнтація передбачає три особистісні установки педагога:

- прийняття дитини такою, якою вона є;
- емпатичне розуміння іншого;
- установка на відкрите і довірче спілкування із суб'єктами освітнього процесу [4, с. 23].

Установка на прийняття дитини є умовою прямого звернення педагога до учня, відкритого діалогу з ним, дієвої допомоги дитині у становленні її як особистості. Особистісна установка на емпатичне розуміння іншого є протилежною оціночній. В основі останньої лежить схематичний образ, що формується в свідомості педагога в ході взаємин зі школярами. При емпатичному розумінні педагогу необхідно вміти співпереживати, тобто переживати ті ж емоційні стани, що відчуває інша людина, через ототожнення з нею і співчувати – переживати власні

емоційні стани у зв'язку з почуттями партнера по взаємодії. Емпатія виступає емоційною складовою толерантності. Установка на відкрите і довірче спілкування із суб'єктами освітнього процесу виникає завдяки здатності вчителя відійти від стереотипного сприйняття не стільки школярів, як себе і свого статусу.

Способами подолання інтолерантності є творче мислення, відсутність стереотипності, схематичності і упередженості. З необхідністю долати стереотипність мислення для досягнення толерантності з'являється установка на прояв емпатії. Така необхідність виникає в зв'язку з вимогою сприймати партнера по взаємодії в його актуальному стані на даний момент, а не з урахуванням минулих помилок, завдяки яким і складається стереотип сприйняття особистості та її поведінки [1, с. 20].

Педагогіка співробітництва розглядає спільну діяльність суб'єктів освітнього процесу як спілкування двох рівноправних партнерів, кожен з яких є індивідуальністю. Провідна роль у взаємодії вчителів та учнів повинна належати педагогу і проявлятися в активній педагогічній позиції, особистісній зацікавленості у партнерстві.

У педагогіці співробітництва Е.А. Подкопаєва виділяє чотири напрямки, які на сучасному етапі повинні бути визначальними у процесі навчання:

- гуманно-особистісний підхід до дитини, який передбачає комплексний розвиток якостей особистості в освітньому середовищі навчального закладу, підтримку здібностей дитини, становлення особистості як головної мети освіти, створення ситуації успіху. В цьому випадку пріоритетними якостями особистості є вищі етичні цінності: доброта, любов, працьовитість, гідність, громадянськість.

Гуманне ставлення до дітей – це зацікавленість у долі дитини, віра в неї, майстерність спілкування за відсутності примусу, позитивне стимулювання. Демократичне ставлення до процесу навчання і виховання розкривається у зрівнянні значення прав дитини і вчителя, надання права на помилку, направляючий, переконуючий, організовуючий стиль спілкування;

- дидактичний напрямок розглядає зміст навчання як засіб розвитку особистості, а не як самодостатню мету освітнього закладу. Він включає узагальнення знань, умінь і навичок, способів мислення через інтеграцію шкільних дисциплін, позитивну стимуляцію, варіативність і диференціацію навчання, вдосконалення методів і форм освітнього процесу;

– концепція виховання передбачає переміщення особистості дитини в центр освітнього процесу, формування загальнолюдських цінностей, розвиток творчих здібностей дитини, її індивідуальності, а також поєднання індивідуального і колективного виховання;

– педагогізація навколишнього середовища, коли для освітньої установи характерне провідне, відповідальне становище відносно решти інститутів виховання, діяльність яких розглядається та організовується з позицій педагогічної доцільності [4, с. 23].

Отже, сучасні умови розвитку суспільства висувають нові вимоги до педагога, що передбачають формування педагогічної толерантності. Педагогіка співробітництва розглядає толерантність професійно важливою якістю вчителя, що впливає на ефективність його праці, а також на взаємини з усіма суб'єктами освітнього процесу з точки зору професійного становлення і розвитку особистості педагога.

Список використаних джерел:

1. Гражданцева В.А. Педагогика сотрудничества как условие развития личности. *Начальная школа*. 2017. № 6. С. 19-21.
2. Казакова С.О. Педагогічна толерантність учителя початкових класів. *Педагогічна майстерня*. 2019. № 4. С. 5-8.
3. Калашин В. Педагогіка співробітництва: необхідність, сутність, практика. *Управління школою*. 2018. № 13/15. С. 46-63.
4. Подкопаєва Е. Педагогіка співтворчості та співробітництва. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2015. № 5. С. 22-24.